

РЕЦЕНЗІЯ

*доктора економічних наук, професора Пасічного Миколи Дмитровича
на дисертаційну роботу*

Любчак Ірини Станіславівни

*на тему «Формування бюджету в системі макроекономічного
регулювання»,*

подану на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань «Управління та адміністрування»

за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Актуальність теми.

Бюджет є інструментом регулювання соціально-економічних процесів, забезпечення макроекономічної стабільності та стимулювання економічного розвитку. Дієве формування бюджету здійснює безпосередній вплив на забезпечення фінансової стійкості та соціальної стабільності, результативність бюджетної політики та досягнення відповідних показників суспільного розвитку. Посилення результативності бюджету в системі досягнення макроекономічної збалансованості особливого значення набуває в умовах соціально-економічних трансформацій.

Актуальним і доцільним є подальше посилення ролі бюджету у забезпеченні макроекономічної рівноваги. Від рівня обґрунтованості рішень у сфері справляння і регулювання податків залежить інвестиційна активність економічних агентів, обсяг тіньової економіки, перспективи соціально-економічного розвитку, фінансова безпека держави в цілому. Важливим є підвищення результативності політики формування доходів державного і місцевого бюджетів з огляду на потреби воєнного часу та надання якісних суспільних послуг населенню. Постає необхідність збільшення ефективності використання бюджетних видатків. Важливим є розвиток інституційних засад бюджетно-податкової політики, забезпечення підвищення рівня відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів.

В сучасних умовах обмеженості державних фінансових ресурсів важливим є посилення впливу бюджетних механізмів на макроекономічну динаміку, що свідчить про актуальність та своєчасність дисертаційної роботи Любчак Ірини Станіславівни.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного торговельно-економічного університету: «Фінансова політика соціально-економічного розвитку країни» (номер державної реєстрації 0121U100344), «Державна фінансова політика суспільного розвитку» (номер державної реєстрації 0122U001433), «Формування доходів бюджету як складова фінансової безпеки держави» (номер державної реєстрації 0122U001434), «Фінансово-бюджетна політика в умовах суспільно-економічних перетворень» (номер державної реєстрації 0124U000331).

3. Ступінь обґрунтованості основних положень і висновків, сформульованих в дисертації.

Сформульовані Любчак І. С. основні положення і висновки обґрунтовані достатньою кількістю наукових положень та підтверджені науковими результатами. Здобувачем досягнуто основну мету дослідження – розкрито теоретичні засади та удосконалено методологічні положення формування бюджету в системі макроекономічного регулювання.

4. Достовірність основних наукових положень, висновків проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Достовірність результатів дослідження, висновків і рекомендацій, які містяться в дисертаційній роботі в цілому є достатньою. Наукова проблема обґрунтована автором та базується на аналізі законодавчих та нормативно-правових актів з питань формування бюджетної політики, статистичних та

аналітичних матеріалів органів державного управління, наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених.

Наукові положення, результати, висновки дисертаційного дослідження підтверджуються публікаціями у наукових виданнях та їх оприлюдненням на наукових конференціях. Опубліковано 11 наукових праць, у тому числі 4 статті у наукових фахових виданнях, 7 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій, загальним обсягом 3,9 друк. арк.

Аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених в ній наукових положень дозволяє зробити висновок про достатній ступінь їх обґрунтованості згідно встановлених вимог та відповідність дисертації Любчак І. С. освітньо-науковій програмі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

5. Новизна основних наукових положень, висновків, проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Серед найбільш важливих наукових результатів дисертаційної роботи Любчак І. С. можна виділити такі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розкритті сутності формування бюджету в системі макроекономічного регулювання (с. 4 та с. 32-33), що полягає у застосуванні ефективного фінансово-бюджетного механізму з врахуванням основних засад адаптивної бюджетної архітекtonіки задля забезпечення фінансової спроможності та економічної стійкості країни, формування дієвого інституційного середовища спрямованого на реалізацію виваженої бюджетної політики, сприяння резильєнтності державних фінансів, підтримка на достатньому рівні фінансово-економічного балансу, дотримання прозорості бюджетного процесу, що посилюватиме результативність фінансово-бюджетних відносин та позитивну динаміку соціально-економічного розвитку країни.

Удосконалено положення щодо розвитку інституційних засад формування бюджету як інструменту макроекономічного регулювання, що полягають у використанні основних засад інституційної бюджетної архітекτονіки, які визначається сукупністю відповідних бюджетних співвідношень та механізмів з метою впливу на динаміку показників соціально-економічного розвитку країни (с. 36-48).

Заслужують на увагу підходи щодо узагальнення та систематизація досвіду формування бюджету в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою, у тому числі забезпечення підвищення якісного рівня формування та виконання дохідної та видаткової частини бюджету, збалансованості бюджету, посилення фінансово-бюджетної дисципліни розпорядниками бюджетних коштів (с. 48-63).

У дисертації удосконалено підходи щодо системи формування та виконання доходів зведеного та державного бюджету в умовах трансформації економіки, що ґрунтуються на посиленні інституційної спроможності фіскального регуляторного механізму, плануванні та прогнозуванні дохідної частини бюджету із урахуванням динамічних фінансово-економічних процесів (с. 80-98).

Вагомим з теоретичної та практичної точки зору є удосконалення підходів щодо формування та виконання видатків зведеного та державного бюджету в системі соціально-економічного розвитку країни, які враховують принципи резильєнтності державних фінансів, що передбачають здатність фінансово-бюджетної системи держави здійснювати відтворення, та адаптуватись до змін соціально-економічного середовища, при цьому зберігаючи основні фінансово-економічні показники та відповідну державну фінансову архітекτονіку (с. 98-111).

Науковий і практичний інтерес має подальший розвиток положення щодо пріоритетних напрямів підвищення ефективності бюджету в системі забезпечення фінансово-економічної результативності, що ґрунтується, у тому

числі на положеннях програмно-цільового методу планування бюджету (с. 143-157).

Розвинуто підходи до розробки основних напрямів перспективного бюджетного планування та прогнозування, у тому числі здійснено перспективне планування показника питомої ваги доходів, видатків, дефіциту Державного бюджету України у валовому внутрішньому продукті на період 2025-2027 років (с. 157-172).

6. Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в удосконаленні засад формування та реалізації бюджетної політики, що спрямоване на забезпечення фінансової спроможності та економічної стійкості країни. Наукові результати, висновки дисертаційного дослідження впроваджено у діяльність Секретаріату Кабінету Міністрів України при опрацюванні проєктів нормативно-правових актів з питань розробки та реалізації бюджетної політики держави.

7. Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Любчак Ірини Станіславівни свідчить про їхню повну ідентичність в частині формулювання теми, об'єкту, предмету, завдань, положень, новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту, викладені стилю. Дисертація відповідає вимогам, встановленим Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

8. Структура дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і завдання дослідження, наведено наукову новизну одержаних результатів, показано практичне значення отриманих результатів, апробацію результатів дослідження та публікації.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади формування бюджету в системі макроекономічного регулювання» розкрито економічну сутність бюджету як складової макроекономічного регулювання, розглянуто інституційні засади формування бюджету як інструменту макроекономічного регулювання, узагальнено і систематизовано досвід формування бюджету в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою.

У другому розділі «Формування та виконання бюджету як складова макроекономічного регулювання» досліджено стан формування та виконання доходів зведеного та державного бюджету в умовах трансформації економіки, удосконалено підходи щодо формування та виконання видатків зведеного та державного бюджету в системі соціально-економічного розвитку країни, досліджено збалансованість зведеного та державного бюджету в умовах економічних рецесій.

У третьому розділі «Напрями розвитку системи формування бюджету як інструменту макроекономічного регулювання» удосконалено положення щодо пріоритетних напрямів підвищення ефективності бюджету в системі забезпечення фінансово-економічної результативності, розвинуто підходи до розробки основних напрямів перспективного бюджетного планування та прогнозування.

Висновки дисертації містять узагальнені результати дослідження щодо теоретичних засад та механізмів формування бюджету в системі макроекономічного регулювання.

9. Окремі дискусійні питання та зауваження.

Відзначаючи позитивні сторони роботи, слід звернути увагу на певні зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. У дисертації зазначено, що реалізація виваженої бюджетної політики, взаємодія усіх бюджетних інструментів, регулювання дохідної та видаткової частини бюджету дозволяє досягати макроекономічної рівноваги та відповідних показників економічного зростання, сприяти розвитку економіки (с. 29). Однак, важливо було б приділити більше уваги питанню посилення синергетичного взаємозв'язку між фінансово-бюджетними відносинами та соціально-економічними процесами.

2. У дисертаційному дослідженні визначено, що посилення впливу бюджету в системі забезпечення макроекономічної рівноваги потребує дієвого механізму бюджетного регулювання (с. 47-48). Разом з тим, слід було б більш розгорнуто розкрити інструментарій бюджетного регулювання в системі забезпечення ефективності бюджетного механізму.

3. Автором зазначено, що підвищення результативності процесу формування дохідної частини як інструменту макроекономічного регулювання можливе шляхом удосконалення процедур податкового та митного адміністрування (с. 82). Проте, доцільним було б розкрити питання фінансових наслідків удосконалення відповідних процедур.

4. У дисертаційній роботі визначено, що необхідним є подальший розвиток системи бюджетного планування видатків у напрямі посилення використання регуляторного потенціалу бюджетних видатків, підвищення раціональності їх розподілу між напрямками суспільного розвитку з урахуванням циклічності соціально-економічних процесів (с. 107-108). Разом з тим, було б доцільним більше уваги приділити аналізу механізмів забезпечення ефективності планування бюджетних видатків.

5. У дисертаційному дослідженні зазначено, що бюджетне планування спрямоване на досягнення економічного розвитку має ґрунтуватися на якісно сформованому інституційному середовищі, відповідно, інституційна

архітектоніка бюджетного планування має враховувати напрями удосконалення якісних характеристик бюджетних інститутів (с. 163-164). Водночас, слід було б більш поглиблено розкрити напрями розвитку бюджетного планування та прогнозування.

Разом із тим, висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер і не знижують теоретико-методологічного рівня представленої дисертаційної роботи.

10. Загальний висновок та відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Любчак Ірини Станіславівни на тему «Формування бюджету в системі макроекономічного регулювання» є актуальною за змістом, логічно структурованою, містить наукову новизну та практичну цінність. Тема і зміст дисертації відповідають спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»). Дисертаційна робота не містить ознак порушення академічної доброчесності. Наукові положення, що містяться в дисертації та виносяться на захист, отримані здобувачем особисто. Опубліковані наукові праці за матеріалами дисертаційної роботи відображають зміст дисертації та результати наукового дослідження. Основні положення дисертації обговорені на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Підсумовуючи, слід зазначити, що рецензована дисертація «Формування бюджету в системі макроекономічного регулювання» є завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40, вимогам освітньо-наукової програми, яку завершив здобувач, вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Наведені у рецензії зауваження не знижують наукового рівня і загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загалом дисертаційна робота на тему «Формування бюджету в системі макроекономічного регулювання» заслуговує на позитивну оцінку, а її автор – Любчак Ірина Станіславівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

РЕЦЕНЗЕНТ:

**Професор кафедри фінансів
Державного
торговельно-економічного університету,
доктор економічних наук, професор**

Микола ПАСІЧНИЙ

Зад

Підпис <u>М. Пасічного</u> засвідчую
Начальник відділу кадрів <u>М. Шевченко</u>